

Græsmarkens Behandling.

Foredrag i Landhuusholdningssekselskabets Møde den 12. Februar 1862,
af Lændercommissair, Lærer Lacoppidan fra Næsgaard.

Blandt de mange Agerbrugs-Spørgsmaal, der ved den sidst afholdte Landmandsforsamling i Horsens vare foreslaaede til Forhandling, men som Tiden ikke tillod at discutere, findes to, indsendte fra Maribo Amts oekonomiske Selskab og Kjøbenhavns Amts Landboforening:

- 1) Hvilken Blanding af forskjellige Kløver- og Græsarter har Erfaringen viist at være fordeelig til Slæt og paa følgende Græsning?
- 2) Hvilke Erfaringer har man i de forløbne tørre og vaade Aar vundet med Hensyn til Græsmarkernes Besaaening; hvilke Blandinger af Græs- og Kløverfrø have givet det meste og bedste Hø og de bedste Græsgange paa de forskjellige Jordmon og i forskjelligt Veir? I hvilke Sædarter er Ublæget meest anbefalelig?

Det er til disse Spørgsmaal, jeg skal tillade mig at knytte nogle Bemærkninger forinden de forelægges den ærede Forsamling til Discussion, idet jeg foreløbig gjør opmærksom paa, at disse kun vedrøre Græsmarken i vort almindelige Kobbelsbrug, ikke permanente Græsgange.

Den nærværende Periode i vort Agerbrugs Udvikling adskiller sig væsentlig fra de nærmest forudgaaende derved, at man stænkter de dyrkede Produktioner en større Opmærksomhed

end tidligere. Den rationelle Agerdyrker erkjender Utilstrækkeligheden af de hidtil anvendte Midler til en forøget Produktion, der alene gaae ud paa at fremkalde og udtømme Jordens naturlige Frugtbarhed. Hvor Brak, Mergel og Draining have banet Veien for en høiere Kultur, maa Gjødningen træde til for at vedligeholde og forøge Jordens plantenaerende Evne; men Gjødningen kan kun tilveiebringes billig, kraftig og i tilstrækkelig Mængde gennem Kreaturenes rigelige Ernæring.

Efterhaanden som denne Erkjendelse har gjort sig gjældende, har Halmfodringen maattet vige for et kraftigt Produktionsfoder; betydelige Quantiteter Korn uubdrages det directe Salg for i Forbindelse med Rodfrugter og indkjøbte Fodermidler, som Oliefager og Klib, at offres Kreaturene. Kun paa Græsningen — den nødvendige Betingelse for at Vinterfoderet skal kunne betale sig — skorter det endnu de allerfleste Steder.

Spørge vi om Aarsagen til, at Græsmarken i Forhold til de øvrige Afgrøder hidtil har givet et mindre tilfredsstillende Resultat, bliver vistnok Svaret: den var Stebbarnet i Sædomløbet. I den almindelige Driftsmaade hertilands udlægges Jorden kun undtagelsesviis før i Slutningen af Sædomløbet, naar den er svækket ved de forudgaaende Afgrøder; men Kløver og Græs gjøre sikkerlig Fordringer til Jordens Kraft, der neppe ere mindre, tværtimod større, end den Kraft, der udkræves til andre Afgrøder.

Indtil Praxis imidlertid lærer et hensigtsmæssigere, til vore Forhold passende Sædskifte, end det almindelige, vil Græsmarken neppe i Almindelighed blive indrømmet en gunstigere Plads end hidtil, men ved en hensigtsmæssigere Fordeling af Gjødningen, ved, istedetfor at ødsle største Delen af denne paa Brakmarken, at offere Udlægsmarken sin Part af den kraftige Stalgjødning, eller denne i Forbindelse med en passende Hjelpegjødning, vil man være istand til væsentlig at opfylde Græsmarkens Krav. Næst efter en velgjennemført

Draining, der gjør Jordbunden varmere og mere uafhængig af Veirliget, er Græsningsurternes Udvikling og hurtige Gjenvæxt, efterat de første Gang ere afflaaede eller afædte, nærmest betinget af, at de forefinde tilstrækkelig og let tilgængelig Næring; om denne skal tilveiebringes ved Stalbgjøbning eller andre Gjødemidler, der indeholde de for Vegetationen vigtigste Næringsstoffer: Ammoniak og phosphorsure Salte, er et Spørgsmaal, der afhænger af flere Forhold, som det vilde føre mig for vidt her nærmere at udvikle; kun skal jeg anføre, at saavel Andres som egen Erfaring bekræfter, at Anvendelsen af Beenmeel og suur phosphorsuur Kalk, selv i saa smaa Qvantiteter, som 3—400 Pd. pr. Td. Land, udsaaede samtidig med den Sæd, hvori Græsblandingen udlægges, har havt en yderst gavnlig Indflydelse paa Græsudbyttet. Ved de af Kandidat Segelste offentliggjorte Forsøg over forskjellige Gjødemidlers Virkning paa Græsvæxten, synes det forøvrigt godtgjort, at phosphorsure Salte fortrinsviis begunstige Kloverarternes Udvikling, medens de kvælstofrige Gjødemidler tiltale Græsarterne i den Grad, at de endog fortrænge hine paa permanente Græsgange.

Det er ikke alene Qvantiteten af Gjødningsarterne, der bestemmes af Jordbundens Frugtbarhed, men ogsaa deres nærende Egne tiltager med denne; herpaa afgive Marskgræsgangene et flaaende Exempel, idet de der voxende Græsarter saagodtsom alle ere de samme, som voxe paa vore bedre naturlige Græsgange.

Blandt de forskjellige Grunde, der kunne anføres for Hensigtsmæssigheden af at udsaae flere Græsningsarter i Forening, turde maaskee den være af størst Betydning, at snart en, snart en anden Plante opnaaer større Fuldkommenhed under tilfældig gunstige Omstændigheder, hvorved de bøde paa hverandre, og at saaledes Afgrødens Sikkerhed voxe med Antallet af Græsningsurterne.

Det fattes ikke paa Opskrifter til Græsblandinger, men de stamme for største Delen fra fremmede Lande, og vi savne

tilstrækkelig begrundede praktiske Forsøg, der kunne vise, hvorvidt de ere anvendelige for vore Forhold; jeg vil derfor kun i al Korthed omtale de Græsningsurter, som hidtil mere almindeligt have været benyttede her i Landet, og som Erfaringen har viist at fortjene Opmærksomhed.

Om Rød- og Hvidkløveren er der vistnok kun den Mening, at de indtage den første Plads blandt Græsningsurterne; derimod har Dommen været meget forskjellig, naar Talen var om sladhoved-Kløver og humleagtig Sneglebælle. Frøet af den Første er meget dyrt, og det er vel Grunden hvorfor den har været mindre afbenyttet. Jeg har seet en udmærket Afgrøde af den paa svær og noget lavt liggende Leerjord, hvor den var udsaaet som Deel af den almindelige Kløverblanding og hvor den opnaaede omtrent samme Høide som Rødkløveren. Humleagtig Sneglebælle, der almindelig kaldes Gul-Kløver, er en fortrinlig Plante til Afgræsning; den er meget haardsør, breder sig stærkt, trives paa kolde og stive Jorder, voxer ligesom Hvidkløveren hurtigt igjen efterat være afbidt og burde sikkerlig ikke savnes i Græsblandingen, udsaaet fra 2 til 4 P. pr. Td. Land. I de sidst forløbne tørre Aar har jeg havt Veilighed til at overbevise mig om denne Plantes Værdi, idet den bedre end nogen anden modstod Tørken og var en Trøst under den almindelige Græsmangel.

Det italienske Raigræs egner sig fortrinligt til Hø paa Grund af sin høie Væxt og sine fine, bladrige Straa, ligesom det ved sin hurtige Gjenvæxt ikke mindre er skiftet til Græsning; men da det endnu ikke er tilstrækkelig godtgjort, hvorvidt det er istand til at modstaae vore Vintre, vil det være sikkest at anvende det Halvt om Halvt med almindeligt Raigræs, hvilket foruden at passe for Klimaet har det Fortrin at trives saavel paa svære som lette Jorder og maaskee bedre modstaaer Tørken end det italienske Raigræs. Jeg har i en lang Aarrække dyrket det almindelige Raigræs paa meget forskjelligartet Jordsmønt og stedse havt en efter Aargangene tilfredsstillende Græsning.

Timotheigræsset udsaaes ligesaa hyppigt og maastee hyppigere end Kløver med Raigræs. Et Forsøg, som jeg for nogle Aar siden har foretaget for at erfare Raigræssets Næringsværdi i Forhold til Timotheigræsset, viste, at hiint staaer langt over dette. Forsøget blev udført ved afvejlende at græsse to Røer paa jevnfides liggende Agre, hvoraf den ene var udlagt med Raigræs, den anden med Timotheigræs; Afgrøden var Aaret forud høstet som Hø. Ikke alene voksede Timotheigræsset langsommere end Raigræsset, efterat det første Gang var afgræsset, men Melkeudbyttet var paafaldende mindre, hvegang Køerne førtes fra Raigræsset til Timotheigræsset og omvendt. Forsøget blev ikke gennemført tilstrækkeligt længe og havde desuden den Mangel, at selvsaaet Hvidkløver, som allerede i Slætaaret var kjendelig, i Græsningsaaaret tog stærk Overhaand.

Paa de ligestore Forsøgsagre var Høudbyttet derimod større af Timotheigræsset end af Raigræsset, men jeg har Grund til at antage, at Forholdet mellem begge Næringsværdi som Hø er det samme, som viste sig ved Afgræsningen. Quantiteten af Høet og den Omstændighed, at Timotheigræsset, uagtet sine faa men lange Rødblade er istand til paa en stoffende Maade at dække Jorden, er vistnok Grunden til, at dette Græs saa ofte foretrækkes Raigræsset, hvilket ogsaa med Hensyn til Jordens Cultur gjør større Forbringere, naar det skal give lønnende Afgrøder. Ved sit stive Straa egner Timotheigræsset sig forøvrigt langt bedre end Raigræsset til at støtte Rødkløveren i Slætaaret, men c. 1 Pd. Frø, udsaaet med Kløveren, er tilstrækkeligt for dette Niemed; kun paa kolde, lavtliggende Jorder bør Timotheigræsset have Overvægten i Græsblandingen.

Foruden de nævnte Græsarter træffer man hyppig blød Heire i større eller ringere Mængde voksende paa Græsmarkerne. Hvor det ikke med Forsæt er saaet, hidrører Heiregræsset fra, at hjemmeavlet Raigræsfrø oftest er blandet dermed, eller det er selvsaaet. Det er et meget tidligt Græs, som udvikler sig

hurtigt, og endsskjønt det er eetaarigt, vedbliver at voxe, fordi det let kaster Frø; som ungt ædes det gjerne af Creaturene, men bliver snart stivt og vrages. Jeg har forsøgt det sammen med Raigræs paa meget let Jord, men det opnaaede en ringe Størrelse.

Det feiler vistnok ikke, at flere end de nysnævnte Græsningsurter ere blevne anvendte her i Landet, idetmindste som underordnet Deel af Græsblandingen, men jeg kjender kun et enkeltstaaende Forsøg, udført efter en større Maalestof, hvor Hundegræs, Engsvingel og almindeligt Røgræs have været ubjaaede i den almindelige Kløver- og Græsblending. Ved Underfølgelse af Græsmarken, Aaret efterat den var flaaet, var jeg imidlertid ikke istand til at opdage hverken Svingel eller Røgræs i saa stor Mængde, at jeg kunde antage det hidrørende fra Ubsæden, medens Hundegræsset hist og her stod buffet og grovstænglet, men urørt af Creaturene. Det er muligt at Frøet af Svingel og Røgræs ikke har duet, Noget der vistnok hyppig indtræffer ved Indkjøbet af de mindre almindelige Græsarter, hvorfor det vil være nødvendigt at prøve deres Spireevne før de anvendes til Forsøg i Marken, men selv om de nævnte Arter maatte vise sig skikede til Græsblendinger, er deres Frø saa vanskeligt at høste, at de altid ville blive for kostbare for kortvarigt Græsleie.

En anden Græsart, Røgræsset, troer jeg derimod fortjener Opmærksomhed, fordi det ikke alene trives paa meget forskjelligartet Jord, men er rigt paa Rodblade, nogenlunde nemt at høste Frø af, og hvad der især er vigtigt, taaler Tørke. Det voxe meget almindeligt paa Enge og ved Veikanter, og hører blandt de Græsarter, som findes paa Markgræsgangene.

Det er at haabe, at der i den nærmeste Fremtid vil blive gjort Forsøg med et større Antal Græsarter i forskjellige Blandingsforhold, men der vil altid hengaae Aar, før de ville kunne give et sandt praktisk Udbytte, og indtil da ere vi henvisse til det rigtignok mindre, men prøvede Antal, som hidtil

er benyttet, og som, anvendte paa en hensigtsvarende Maade, under gunstige Dyrkningsforhold vistnok ogsaa ville være istand til at yde en tilfredsstillende Græsning.

I samme Grad som Foderurterne paa meget kraftig Jord blive bladrigere, ere de tilbøielige til at blive grovstænglede og derved mindre behagelige for Kreaturene; dette lader sig kun modvirke ved en tyk Saaening, og jeg har ikke funden en Udsæd af c. 2 Lpd. Kløver- og Raigræsfrø tilsammen pr. Td. Land for stor paa kraftig, skjorleret Jord. En mindre Udsæd vil neppe heller være istand til at dække Jorden tilstrækkeligt efter Slætten i de Aar, Marken henligger til Græsning, og Rødkløveren tager af; jeg har endog undertiden funden Anledning til at saae efter med Raigræs Aaret efter Slætten. Det er forøvrigt neppe muligt at give almindelige Regler for Udsædens Mængde eller Blandingsforholdet mellem de enkelte Arter af Græsningsurter; thi selv paa tilshneladende ligeartet Jord vil man finde, at snart Kløveren snart Græsset vil udvikle sig stærkest. Jeg troer t. Ex. saaledes at have funden, at Hvidkløveren flere Steder i Sjælland voxer langt villigere end paa Falster.

Den største Vanskelighed ved at finde en passende Græs-blanding for to- og treaarigt Græsleie ligger deri, at Græsmarken i det almindelige Kobbelsbrug baade skal afgive Hø og Græsning. Rødkløveren, vor bedste Foderurt, tager allerede Aaret efter Slætten kjendeligt af, navnlig naar Jorden ikke er i Kraft og Sædskiftet medfører, at den kommer for ofte igjen paa samme Stykke Jord; Græsblandingen maa derfor afpasses saaledes, at andre Græsningsurter kunne indtage dens Plads i Græsningsaarene; men ved en stærk Tilblanding af Hvidkløver, humleagtig Sneglebælle og Græsarter er man udsat for, at Rødkløveren fortrænges i Slætaaret. Denne Ulempe vil kunne forebygges ved, paa sædvanlig Maade, i Udlægsmarken at udsaae en Blanding, hvori Rødkløveren har Overvægten, medens Græsfrø kun tilføjes i saa stor Mængde, som fornødent for at støtte Kløveren og lette dens Tørring,

og ved det nærmest følgende Aar faa tidligt som muligt, at forsøge Udsæden med en Blanding af Hvidkløver, humleagtig Sneglebælle og Raigræs. Denne Fremgangsmaade, som har været omtalt og allerede er iværksat af en af vore Autoriteter i Landbvæsenet, er saa begrundet, at den upaatvivlelig vil give et gunstigt Resultat.

Til Slæt turde saaledes en Udsæd af 12 Pd. rødt, 2 Pd. hvidt Kløverfrø, 1 à 2 Pd. Timothei- og 4 Pd. italiensk Raigræsfrø være passende, og til Efterjaaening en Blanding af 2 Pd. hvidt Kløverfrø, 2 Pd. humleagtig Sneglebælle og 4 Pd. almindeligt Raigræs; men det er en Selvfølge, at Blandingen maa modificeres efter Jordbundens naturlige Bessaffenhed, Veliggenhed og Græsleiets Varighed.

Der er neppe Grund til Frygt for at Efterjaaeningen ikke skulde lykkes, naar den kun foretages i det tidlige Foraar; Frøet vil fastholdes af Jorden og finde tilstrækkelig Dækning i de af Frosten dannede Smaarevner i Jorden, samt nedflaæs af Foraarsregnen, hvilket, som Erfaringen lærer, er Tilfældet hvor Kløver udlægges i Vintersæd, eller hvor man har været nødsaget til at efterjaae med Græsblanding, naar Kløveren havde taget Skade af Frost, Veiesæd eller Larver.

Med Hensyn til Spørgsmaalet: „I hvilke Sædarter Udlægget er mest anbefaleligt“, troer jeg det uden Betydning for Græsningsurterne, i hvilken Kornart det skeer. Bredbladede Væxter ville kunne gvale de unge Planter, medens langstraaet Sæd tillader Lyset Afgang og dog giver dem det nødvendige Ly. Paa Bornholm er det temmelig almindeligt at udsaae Kløveren i Vintersæd, og den lykkes fortrinligt. Jeg kjenner ei heller nogen Erfaring for at Udlægget er lykkes mindre vel i Byg end i Havre, men voxer den unge Kløver stærkt til i et frugtbart Aar, og der indtræffer fugtigt Veir i Høsten, bliver det ofte vanskeligt at faae Bygget veiret.

Uagtet det er en gammel Erfaring, som nyere Forsøg desuden tilstrækkelig have bekræftet, at Kløver- og Græsfrø bør dækkes saa lidt som muligt, er det almindelig Brug at

nedharve Frøet, naar den med Byg eller Havre tilfæede Mark gives det sidste Tindt, ja, jeg kjender endog Exempler paa, at Græsblandingen er nedharvet med Svenskharve, i den For-
 mening, at Frøet ved at nedbringes dybt lettere skulde faae den til Spiringen fornødne Fugtighed. Der er ingen Tvivl om, at en Mængde Frø ved denne Fremgangsmaade blive begravede i en Dybde, hvor Spiringen er umulig, eller ialtsald komme for dybt til at kunne frembringe sunde og kraftige Planter. Jeg har i mange Aar med et ønskeligt Held udsaaet Kløver- og Græsfrø, efterat Marken var afharvet, og dækket det ved at tromle Marken paatværs af de ved Harvningen fremkomne Smaakamme.

Tilbage staaer endnu med et Par Ord at omtale Græs-
 markens Pleie; hertil turde henføres Fjernelsen af den Gjød-
 ning, som Kreatturene kaste under Tøringen, hvilket er et meget lønnende Arbeide. Bliver Gjødningen liggende, frem-
 kommer som bekendt en geil Græstot paa Stedet, som Krea-
 turenene vrage; at bortkjøre Gjødningen med en Trillebør er et besværligt Arbeide, men spredes den halvtørre Gjødning strax, vil den udvæses af Regn og Dug og komme Marken tilgode.

Multhvarpeffluddenes Udjevning i Græsmarken i det tidlige Foraar er et Arbeide, som finder Sted i ethvert velordnet Avlsbrug; hvor der findes mange Skud fra det foregaaende Aar, fremkommer der ved Udjevningen en Mængde bare Pletter, som det vil være hensigtsmæssigt at tilfæe med lidt Græsfrø, samtidig med at hele Græsmarken gaaes igjennem for at eftersee og ubbedre ved Efterfaaening, hvor Græsset af en eller anden Aarsag maatte være gaaet bort. I enkelte Tilfælde, navnlig hvor Jordsmønnet er løst og svampet, vil det være fordeelagtigt at tromle det første Aars Græs i det tidlige Foraar, for at fæstne Planterne, som afvejlende Frost og Regn maatte have løsnet.